

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Кафедра психології особистості та соціальних практик

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ

« _____ » _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Екстремальна психологія з практикумом». Змістовий модуль «Психічна травма та посттравматичний стресовий розлад».

Для студентів

спеціальності: 053 Психологія

освітнього рівня: другого (магістерського)

освітніх програм: 053.00.05 Екстремальна та кризова психологія

Київ – 2023

Київський університет імені Бориса Грінченка
 Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
 Кафедра психології особистості та соціальних практик

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
 Проректор з науково-методичної та
 навчальної роботи
 Олексій ЖИЛЬЦОВ
 « 09 » _____ 2022р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Екстремальна психологія з практикумом». Змістовий модуль «Психічна травма та посттравматичний стресовий розлад»

для студентів

спеціальності 053 Психологія

освітнього рівня другого (магістерського)

освітньої програми 053.00.05 Екстремальна та кризова психологія

спеціалізація

Київ – 2022

Розробник:

Сорокіна Олена Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології особистості та соціальних практик

Викладач:

Сорокіна Олена Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології особистості та соціальних практик

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології особистості та соціальних практик

Протокол від 29.08.2022 № 9

Завідувач кафедри _____ (Оксана СЕРГЄЄНKOBA)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми 053.00.05 Екстремальна та кризова психологія)

29.08.2022 р.

Керівник освітньої програми О. Столярчук (Олеся СТОЛЯРЧУК)
(підпис)

Робочу програму перевірено

01.09.2022 р.

Заступник декана Р. Павлюк (Роман ПАВЛЮК)
(підпис)

Продовжено:

на 2022/2023 н.р.

О. Сергєєнкова (підпис), «21» 08 2023 р., протокол № 8
(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	6/180	
Курс	5	5
Семестр	9, 10	9, 10
Кількість змістових модулів з розподілом:	6	
Обсяг кредитів	6	6
Обсяг годин, в тому числі:	180	180
Аудиторні	48	24
Модульний контроль	12	
Семестровий контроль	15	
Самостійна робота	105	156
Форма семестрового контролю	--	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – розкрити закономірності виникнення травматичного стресу та посттравматичних порушень, озброїти практичними вміннями і навиками надання необхідної психологічної допомоги людям, що переживають травматичний стрес.

Завдання курсу:

1. Ознайомити студентів з визначенням психічної травми, розкрити сутність посттравматичного стресового розладу;
2. Сприяти формуванню здатності до визначення наявних та віддалених наслідків переживання людиною травматичних подій;
3. Сприяти розвитку вміння застосовувати техніки психологічної допомоги (самопомоги) особам, які переживають травматичну подію.

3. Результати навчання за дисципліною:

Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.05 Екстремальна та кризова психологія за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Екстремальна психологія з практикумом. Психічна травма та посттравматичний стресовий розлад» забезпечує формування таких **загальних та фахових компетентностей**:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

- ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.
- СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
- СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
- СК11. Здатність надавати оперативну психологічну допомогу та використовувати методи психологічного захисту людини в умовах надзвичайних ситуацій.
- СК14. Здатність активізувати психосоматичні ресурси особистості для її ефективного функціонування в екстремальних і кризових ситуаціях.
- СК15. Здатність вибудовувати передбачувану тактику профілактики дистресу чи кризового стану людини.

Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.05 Екстремальна та кризова психологія за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, «Екстремальна психологія з практикумом». Змістовий модуль «Психічна травма та посттравматичний стресовий розлад» забезпечує оволодіння такими **програмними результатами навчання**:

- ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.
- ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
- ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.
- ПР13. Диференціювати типи екстремальних ситуацій і форми поведінки людей в цих ситуаціях, прогнозувати можливі наслідки впливу певних екстремальних чинників на людину.
- ПР14. Надавати оперативну психологічну допомогу особистості з гострими стресовими реакціями.

- ПР15. Керувати людськими ресурсами, робочими процесами та поведінкою фахівців у складних і екстремальних професійних ситуаціях.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Психічна травма як психологічний феномен							
Тема 1. Психічна травма: визначення та сутність	14	2		2			10
Тема 2. Міждисциплінарний підхід у вивченні психічної травми	14		2	2			10
Модульний контроль	2						
Разом	30	2	2	4			20
Змістовий модуль 2. Теоретичні засади ПТСР							
Тема 3. Стрес, травматичний стрес, ГСР, ПТСР	14	2		2			10
Тема 4. Теоретичні моделі ПТСР	14		2	2			10
Модульний контроль	2						
Разом	30	2	2	4			20
Змістовий модуль 3. Діагностика ПТСР							
Тема 5. Діагностичні критерії ПТСР	14	2		4			8
Тема 6. Методи діагностики ПТСР	14			4			10
Модульний контроль	2						
Разом	30	2		8			18
Змістовий модуль 4. Психологічна допомога при ПТСР							
Тема 7. Динаміка процесу переробки травматичної події	14		2	2			10

Тема 8. Загальні підходи до терапії ПТСР	14			2			12
Модульний контроль	2						
Разом	30		2	4			22
Змістовий модуль 5. Специфіка психологічної допомоги при різних видах травматичних подій							
Тема 9. ПТСР у учасників та свідків бойових дій	14	2		2			10
Тема 10. Психологічна допомога постраждалим від терактів	14	2		2			10
Модульний контроль	2						
Разом	30	4		4			20
Змістовий модуль 6. Профілактика ПТСР							
Тема 11. Профілактична робота запобігання ПТСР у групах ризику	4		2	2			
Тема 12. Проблема травматизації консультанта	9		2	2			5
Модульний контроль	2						
Разом	15		4	4			5
Семестровий контроль	15						
Усього	180	10	10	28			105

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна					
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Психічна травма як психологічний феномен							
Тема 1. Психічна травма: визначення та сутність	16	2					14
Тема 2. Міждисциплінарний підхід у вивченні психічної травми	14			2			12
Разом	30	2		2			26
Змістовий модуль 2. Теоретичні засади ПТСР							

Тема 3. Стрес, травматичний стрес, ГСР, ПТСР	16	2					14
Тема 4. Теоретичні моделі ПТСР	14		2				12
Разом	30	2	2				26
Змістовий модуль 3. Діагностика ПТСР							
Тема 5. Діагностичні критерії ПТСР	14	2					12
Тема 6. Методи діагностики ПТСР	16			2			14
Разом	30	2		2			26
Змістовий модуль 4. Психологічна допомога при ПТСР							
Тема 7. Динаміка процесу переробки травматичної події	14		2				12
Тема 8. Загальні підходи до терапії ПТСР	16			2			14
Разом	30		2	2			26
Змістовий модуль 5. Специфіка психологічної допомоги при різних видах травматичних подій							
Тема 9. ПТСР у учасників та свідків бойових дій	16			2			14
Тема 10. Психологічна допомога постраждалим від терактів	14			2			12
Разом	30			4			26
Змістовий модуль 6. Профілактика ПТСР							
Тема 11. Профілактична робота запобігання ПТСР у групах ризику	16			2			14
Тема 12. Проблема травматизації консультанта	14			2			12
Разом	30			4			26
Усього	180	6	4	14			156

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психічна травма як психологічний феномен

Тема 1. Психічна травма: визначення та сутність

Основні підходи до розуміння змісту і сутності поняття психологічна травма (психічна травма), види, типи, форми, ефекти дії психотравм на людський організм.

Ключові слова: травматична подія, стресор

Практичне заняття 1. Загальна характеристика травматичних подій

Тема 2. Міждисциплінарний підхід у вивченні психотравми

Міждисциплінарний підхід до визначення психічної травми. Медичні критерії травматичної події у DSM-IV та МКХ-10. Психологічний підхід. Психосоціальні наслідки переживання людиною травматичної події.

Ключові слова: медичний підхід, психологічний підхід

Семінарське заняття 1. Психічна травма: сучасні тенденції дослідження
Практичне заняття 2. Екстрена психологічна допомога та кризова інтервенція

Змістовий модуль 2. Теоретичні засади ПТСР

Тема 3. Стрес, травматичний стрес, ГСР, ПТСР

Стрес і загальний адаптаційний синдром. Стрес і посттравматичний: співвідношення понять. Поняття психічної травми і психогенії. Адаптація до стресу в екстремальних умовах і її значення в розвитку ПТСР. Гостра стресова реакція. Хронічний стрес. Типи травматичних ситуацій. Рівні адаптації організму. Гендерні особливості перебігу ПТСР

Ключові слова: психічна травма, психогенія, посттравматичний стресовий розлад, посттравматичний розлад особистості

Практичне заняття №3. Співвідношення понять стрес, травма, ГСР, ПТСР

Тема 4. Теоретичні моделі ПТСР

Визначення ПТСР. Епідеміологія ПТСР. Фактори ризику виникнення ПТСР. Психологічні та біологічні підходи до тлумачення ПТСР. Психосоціальна модель ПТСР.

Ключові слова: психодинамічна, когнітивна, психобіологічна, мультифакторна моделі ПТСР

Семінарське заняття 2. Співвідношення біологічного та психологічного при ПТСР

Практичне заняття 4. Особливості побудови відносин з клієнтами, які мають ПТСР

Змістовий модуль 3. Діагностика ПТСР

Тема 5. Діагностичні критерії ПТСР

Діагностичні критерії ПТСР за DSM-IV та МКХ-10. Психогенна амнезія, флеш-бек, гіперпильність, провина того, хто вижив, дисоціація та ПТСР. Особливості перебігу ПТСР у дітей

Ключові слова: психогенна амнезія, флеш-бек, гіперпильність, провина того, хто вижив, дисоціація

Практичне заняття 5-6. Критерії ПТСР за МКХ-10

Тема 6. Методи діагностики ПТСР

Діагностичний інструментарій при ПТСР: можливості та обмеження. Опитувальник наявності психопатологічної симптоматики, опитувальник травматичних ситуацій, шкала дисоціації, шкала клінічної діагностики ПТСР,

опитувальник депресивності Бека. Особливості діагностики ПТСР у дітей.

Ключові слова: діагностичні методики ПТСР

Практичне заняття 7-8. Методи діагностик ПТСР

Змістовий модуль 4. Психологічна допомога при ПТСР

Тема 7. Динаміка процесу переробки травматичної події

Умови, що впливають на розвиток ПТСР. Біологічні, особистісні та соціальні чинники. Механізми психологічного захисту при ПТСР. Індивідуальні стратегії подолання ПТСР. Саморуйнація особистості.

Ключові слова: преморбід, віктимізація, травматофілія **Семінарське заняття 3. Стратегії подолання ПТСР: ефективні та деструктивні**
Практичне заняття 9. Індивідуальна вразливість при ПТСР

Тема 8. Загальні підходи до терапії ПТСР

Стратегії психотерапії ПТСР за С. М. Єніколоповим. Стадії актуального стану клієнта з ПТСР. Основні завдання психотерапії ПТСР: нова когнітивна карта життєдіяльності, афективне перероблення травматичного досвіду, відновлення почуття власної цінності.

Ключові слова: когнітивна карта, зміна атрибуції сенсу

Практичне заняття 10. Психотерапевтичні техніки при роботі з ПТСР

Змістовий модуль 5. Специфіка психологічної допомога при різних видах травматичних подій

Тема 9. ПТСР у учасників та свідків бойових дій

Вплив бойових дій на психіку людини. Фази розвитку ПТСР у ветеранів. Діагностика ПТСР у учасників бойових дій. Психологічні особливості свідків бойових дій. Психологічна допомога родинам потерпілих.

Ключові слова: криза ідентичності ветерана, надмірна пильність, притуплення емоцій

Тема 10. Психологічна допомога постраждалим від терактів

Види терористичних актів. Психологічні типи терористів. Психологічні типи заручників. Емоційні реакції жертв: паніка, агресія, апатія. Специфічні психопатологічні феномени: ситуаційні фобії, викривлення сприймання ситуації. Феномен стокгольмського синдрому.

Ключові слова: натовп, паніка, стокгольмський синдром

Практичне заняття 11-12. ПТСР в учасників бойових дій

Змістовий модуль 6. Профілактика ПТСР

Тема 11. Профілактична робота запобігання ПТСР у групах ризику

Фактори, що сприяють профілактиці ПТСР. Роль соціальної підтримки та суспільства у профілактиці ПТСР. Групові та індивідуальні форми роботи. Дебрифінг. Етапи проведення.

Ключові слова: дебрифінг

Семінарське заняття 4. Групові та індивідуальні форми профілактики ПТСР
Практичне заняття 13. Дебрифінг як групова форма кризової інтервенції

Тема 12. Проблема травматизації консультанта

Особливості діяльності психолога у екстремальній ситуації: основні правила та принципи. Специфіка роботи з клієнтами з ПТСР. Поняття вторинної травми. Проблема професійного вигорання консультанта. Супервізія. Балінтовські групи. Техніки, спрямовані на корекцію життєвої перспективи.

Ключові слова: вторинна травма, супервізія

Семінарське заняття 5. Емоційне вигорання та вторинна травматизації консультанта.

Практичне заняття 14. Психологічна допомога при вторинній травмі

6. Контроль навчальних досягнень

6.1.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів денної форми навчання

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1
Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1	-	-
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10	-	-
Відвідування практичних занять	1	2	2	2	2	4	4
Робота на практичному занятті	10	2	20	2	20	4	40
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-
Разом			64		64		75

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за	Модуль 4		Модуль 5		Модуль 6	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	-	-	2	2	-	-
Відвідування семінарських занять	1	1	1	-	-	2	2
Робота на семінарському занятті	10	1	10	-	-	2	20
Відвідування практичних занять	1	2	2	2	2	2	2
Робота на практичному занятті	10	2	20	2	20	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-
Разом			63		54		74
Максимальна кількість балів: 394							

Розрахунок коефіцієнта: $394:100=3,94$
--

6.1.2. Система оцінювання навчальних досягнень студентів заочної форми навчання

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1
Відвідування семінарських занять	1			1	1	-	-
Робота на семінарському занятті	10			1	10	-	-
Відвідування практичних занять	1	1	1			1	1
Робота на практичному занятті	10	1	10			1	10
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25						
Виконання ІНДЗ	30						
Разом			17		17		17

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за	Модуль 4		Модуль 5		Модуль 6	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	-	-	-	-	-	-
Відвідування семінарських занять	1	1	1	-	-		
Робота на семінарському занятті	10	1	10	-	-		
Відвідування практичних занять	1	1	1	2	2	2	2
Робота на практичному занятті	10	1	10	2	20	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25						
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-

Разом		27		27		27
Максимальна кількість балів: 132						
Розрахунок коефіцієнта: $132:100=1,32$						

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1. Психічна травма як психологічний феномен

Тема 1. Психічна травма: визначення та сутність

Підготувати есе, в якому розкрити зміст наступних питань: У чому для вас мета консультування (психологічної допомоги) і що б ви хотіли досягти в відношеннях з клієнтами, що знаходяться в кризовому стані? Спробуйте відповісти на питання, що сприяє і, навпаки, перешкоджає, на Ваш погляд, побудові в повсякденному житті відносин з іншими людьми, заснованих на психотерапевтичних принципах розуміння, довіри, безпеки і безоціночного прийняття? Чи варто це робити?

Форма подання результатів: письмова відповідь до 3 сторінок. Максимальна кількість балів – 5.

Змістовий модуль 2. Теоретичні засади ПТСР

4. Теоретичні моделі ПТСР

Співставте існуючі моделі, що пояснюють виникнення та розвиток ПТСР (психодинамічна, когнітивна, інформаційна, психофізіологічна, модель двох факторів, мультифакторна модель). Визначте переваги та обмеження кожної моделі.

Відповідь підготуйте у табличній формі. Максимальна кількість балів – 5.

Змістовий модуль 3. Діагностика ПТСР

Тема 6. Методи діагностики ПТСР

Самостійно продіагностуйте знайому дорослу людину за двома методиками опитувальний депресивності Бека та шкала дисоціації. Проінтерпретуйте отримані дані. Відповідь підготуйте у вигляді звіту з додаванням протоколів обстеження. Максимальна кількість балів – 5.

Змістовий модуль 4. Психологічна допомога при ПТСР

Динаміка процесу переробки травматичної події

Розв'яжіть психологічну задачу: До вас на консультацію потрапила молода дівчина – мешканка «сірої зони». Спостерігаючи за її поведінкою, ви припустили, що вона стала жертвою сексуального насильства, хоча вона про це і

не згадує. На підставі яких ознак можна зробити таке припущення? Продемонструйте фрагмент консультування, щоб з'ясувати реальний стан речей щодо сексуального насильства. За допомогою яких методик можна проаналізувати рівень розвитку депресії в неї? Які методики дадуть вам змогу підтвердити, або заперечити чинник ПТСР у клієнтки?

Форма звітування: письмова відповідь. Максимальна кількість балів – 5.

Змістовий модуль 5. Специфіка психологічної допомога при різних видах травматичних подій

Тема 9. ПТСР у учасників та свідків бойових дій

Ознайомитися із розділом III «Світовий досвід психологічної допомоги населенню, яке постраждало внаслідок психотравмівних ситуацій» (Основи реабілітаційної психології, стор.45 <https://www.osce.org/files/f/documents/a/a/430805.pdf>). Створіть порівняльну таблицю основних підходів надання психологічної допомоги військовим, що виконують службові завдання в зоні бойових дій в американській, ізраїльській та грузинській армії. Форма звітування: таблиця до 2 сторінок. Максимальна кількість балів – 5.

Змістовий модуль 6. Профілактика ПТСР

Тема 12. Проблема травматизації консультанта

Підготувати пам'ятку для психологів як зберігати своє психічне здоров'я в умовах роботи в екстремальних ситуаціях. Максимальна кількість балів – 5.

Критерії оцінювання виконання завдань для самостійної роботи:

Відповідність меті та змісту завдань роботи, повнота, логічність, послідовність	2
Відсутність помилок	1
Обсяг виконання завдань роботи	1
Оформлення роботи (порядок оформлення, технічна компетентність у оформленні матеріалів тощо)	1
Всього	5 балів в

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль здійснюється в тестовій формі. Правильна відповідь оцінюється в один бал.

6.4.Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Семестровий контроль здійснюється у формі комплексного екзамену.

6.5.Орієнтовний перелік питань до комплексного семестрового контролю

1. Поняття екстремального психічного стану.
2. Стрес і посттравматичний стрес: співвідношення понять. Стрес і загальний адаптаційний синдром.
3. Поняття психічної травми і психогенії.
4. Адаптація до стресу в екстремальних умовах і її значення в розвитку ПТСР.
5. Фази психологічної реакції на травму.
6. Стихійне масове поведінка людей в екстремальних ситуаціях.
7. Панічні стани. Психологічний вплив на стихійну поведінку.

8. Історичний огляд дослідження ПТСР. Епідеміологія ПТСР.
9. Типи травматичних ситуацій, здатних викликати ПТСР.
10. Теоретичні моделі механізмів виникнення і розвитку ПТСР.
11. Діагностичні критерії ГСР і ПТСР в класифікаціях психічних і поведінкових розладів (по МКХ-10 і DSM-IV).
12. Типи посттравматичних стресових розладів.
13. Характеристика психічних функцій при ПТСР.
14. Дисоціація і психічна травма. Характеристики дисоціативних станів.
15. Дисоціація як механізм подолання психічної травми.
16. Індивідуальна вразливість і психологічні наслідки травми.
17. Фактори ризику розвитку ПТСР (особливості преморбиди і особистості).
18. Критерії діагностики хронічної зміни особистості після переживання екстремальної ситуації (за МКХ-10).
19. Комплекс клініко-психологічних і психометричних методик діагностики ПТСР.
20. Особливості психотерапії ПТСР, її цілі і завдання.
21. Психологічна профілактика розвитку ПТСР. Дебрифінг.
22. Психологічне консультування та соціальна реадаптація людей, які пережили травму.
23. Консультування, психотерапія і соціальна реадаптація учасників бойових дій.
24. Методи діагностики ПТСР у дітей.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань(умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

«Екстремальна психологія з практикумом. Психічна травма та посттравматичний стресовий розлад» для студентів спеціальності 053 Психологія

освітньої програми 053.00.05 Екстремальна та кризова психологія денної форми навчання

Разом: 180 год., лекції – 10 год., семінарські заняття – 10 год., практичні заняття – 28 год., модульний контроль – 12 год., самостійна робота – 105 год.

Модулі	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Змістовий модуль 6
Назва модуля	Психічна травма як психологічний феномен	Теоретичні засади ПТСР	Діагностика ПТСР	Психологічна допомога при ПТСР	Специфіка психологічної допомоги при різних видах травматичних подій	Профілактика ПТСР
Кіль-сть балів за модуль	64	64	75	63	54	74
Теми лекцій	Психічна травма: визначення та сутність (1 бал)	Стрес, травматичний стрес, ГСР, ПТСР (1 бал)	Діагностичні критерії ПТСР (1 бал)		1. ПТСР у учасників та свідків бойових дій (1 бал) 2. Психологічна допомога постраждалим від терактів (1 бал)	
Кіл.балів	1	1	1		2	
Теми семінарів	Психічна травма: сучасні тенденції дослідження (11 балів)	Співвідношення біологічного та психологічного при ПТСР (11 балів)		Стратегії подолання ПТСР: ефективні та деструктивні (11 балів)		1. Групові та індивідуальні форми профілактики ПТСР (11 балів) 2. Емоційне вигорання та вторина травматизація консультанта (11 балів)
Кіл.балів	11	11		11		22

Теми практичних занять	1. Загальна характеристика травматичних подій (11 балів) 2. Екстрена психологічна допомога та кризова інтервенція (11 балів)	1. Співвідношення понять стрес, травма, ГСР, ПТСР (11 балів) 2. Особливості побудови відносин з клієнтами, які мають ПТСР (11 балів)	1-2. Критерії ПТСР за МКХ-10 (22 бали) 3-4. Методи діагностики ПТСР (22 бали)	1. Індивідуальна вразливість при ПТСР (11 балів) 2. Психотерапевтичні техніки при роботі з ПТСР (11 балів)	1-2. ПТСР у учасників бойових дій (22 бали)	1. Дебрифінг як групова форма кризової інтервенції (11 балів) 2. Психологічна допомога при вторинній травмі (11 балів)
Кіл.балів	22	22	44	22	22	22
Самостійна робота	Підготувати есе про сутність консультування (5 балів)	Співставити існуючі моделі ПТСР (5 балів)	Продіагностувати дорослу людину (5 балів)	Розв'язати психологічну задачу (5 балів)	Порівняльний аналіз психологічної допомоги військовим (5 балів)	Пам'ятка щодо запобігання емоційного вигорання (5 балів)
Кіл.балів	5	5	5	5	5	5
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів
Рейтингові бали	Розрахунок коефіцієнта: $394:100=3,94$					

«Екстремальна психологія з практикумом. Психічна травма та посттравматичний стресовий розлад» для студентів спеціальності 053 Психологія

освітньої програми 053.00.05 Екстремальна та кризова психологія заочної форми навчання

Разом: 180 год., лекції – 6 год., семінарські заняття – 4 год., практичні заняття – 14 год., самостійна робота – 156 год.

Модулі	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Змістовий модуль 6
Назва модуля	Психічна травма як психологічний феномен	Теоретичні засади ПТСП	Діагностика ПТСП	Психологічна допомога при ПТСП	Специфіка психологічної допомоги при різних видах травматичних подій	Профілактика ПТСП
Кіль-сть за модуль	17	17	17	27	27	27
Теми лекцій	Психічна травма: визначення та сутність (1 бал)	Стрес, травматичний стрес, ГСР, ПТСП (1 бал)	Діагностичні критерії ПТСП (1 бал)			
Кіл.балів	1	1	1			
Теми семінарів		Співвідношення біологічного та психологічного при ПТСП (11 балів)		Стратегії подолання ПТСП: ефективні та деструктивні (11 балів)		
Кіл.балів		11		11		
Теми практичних занять	Загальна характеристика травматичних подій (11 балів)		Методи діагностики ПТСП(11 бали)	Психотерапевтичні техніки при роботі з ПТСП (11балів)	1-2. ПТСП у учасників бойових дій (22 бали)	1.Дебрифінг як групова форма кризової інтервенції (11 балів) 2.Психологічна допомога при вторинній травмі(11 балів)
Кіл.балів	22	22	44	22	22	22
Самостійна робота	Підготувати есе про сутність консультування (5 балів)	Співставити інснуючі моделі ПТСП (5 балів)	Продіагностувати дорослу людину (5 балів)	Розв'язати психологічну задачу (5 балів)	Порівняльний аналіз психологічної допомоги військовим (5 балів)	Пам'ятка щодо запобігання емоційного вигорання (5 балів)
Кіл.балів	5	5	5	5	5	5
Рейтингові бали	Розрахунок коефіцієнта: 132:100=1,32					

7. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред.. проф.О.В.Тімченка К.: ТОВ «Август Трейд», 2007. 502 с.
<http://extrpsy.nuczu.edu.ua/sites/all/books/extrpsy.pdf>
2. *Католик Г., Корнієнко І.* Техногенні катастрофи: психологічна допомога очевидцям та постраждалим. Львів: Червона Калина, 2003.- 124 с.
3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1, 2, 3. Київ, 2018. 208 с. <https://www.osce.org/files/f/documents/a/a/430805.pdf>
4. Посттравматичний **стресовий** розлад : навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів МОЗ. Терноп. держ. мед. ун-т ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України. Тернопіль : Укрмедкнига, 2016. 260 с.
5. Титаренко Т. М. Життєві кризи: технології консультування. У 2 частинах К. : Главник, 2007. 192 с.

Додаткова література:

1. Лебедев Д.В., Лебедева С.Ю., Назаров О.О., Оніщенко Н.В., Садковий В.П., Садковий О.В., Тімченко О.В. Відношення до життя та смерті в умовах надзвичайної ситуації: ціннісно-смысловий аспект: Монографія. - Х.: УЦЗУ, 2009. – 128 с. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/2106/1/smert.pdf>
2. Мюллер Мартіна Якщо Ви пережили психотравмуючу подію / Мартіна Мюллер // Пер. з англ.. Діана Бусько; наук. Ред.. Катерина Явна (Серія «Сам собі психотерапевт»). – Львів: Вида-во Українського католицького університету: Свічадо, 2014. – 120 с
3. Особистісний вибір: психологія відчаю та надії / За ред. Т.М.Титаренко. – К.: Міленіум, 2005. – 336 с.
4. Психологічна допомога особистості, що переживає наслідки травматичних подій: Збірник статей / Науковий редактор випуску Т.М.Титаренко. – Київ, 2015. – 150 с.